

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 45/2002 vp

Pankkivaltuuston ajankohtaiskertomus 6.11.2002

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä marraskuuta 2002 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi Pankkivaltuuston ajankohtaiskertomuksen 6.11.2002 (K 15/2002 vp).

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana

- pankkivaltuuston puheenjohtaja, kansanedustaja Ilkka Kanerva.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Pankkivaltuusto on ajankohtaiskertomuksessaan käsitellyt kestävästä finanssipolitiikasta sekä vakaus- ja kasvusopimuksen soveltamista ja merkitystä euroalueella. Pankkivaltuusto pitää vakaus- ja kasvusopimusta tärkeänä ja tarpeellisenä riittävän julkisen talouden vakauden ja yhteisen rahapolitiikan uskottavuuden turvaamiseksi.

Valtiovarainvaliokunnan aiemmat kannanotot. Valtiovarainvaliokunta on mm. lausunnoissaan VaVL 23/2002 vp ja VaVL 55/2002 vp käsitellyt vakaus- ja kasvusopimukseen liittyviä kysymyksiä. Valiokunta on korostanut sopimuksen merkitystä ja pitänyt välttämättömänä, että kasvuun ja vakauteen tähtääviä suuntaviivoja ja suosituksia noudatetaan johdonmukaisesti kaikissa ja etenkin suurissa jäsenmaissa. Valiokunta piti myös perusteltuna kaikille jäsenmaille

asetettua talouden tasapainotavoitetta, jonka mukaan julkisen talouden tasapaino oli tarkoitus saavuttaa viimeistään vuonna 2004.

Valtiovarainvaliokunta on myös todennut, että kansalliset vakausohjelmat ovat keskeisiä yhteisen talouspolitiikan ohjausvälineitä ja kunkin maan sitoutuminen omaan vakausohjelmaansa on tärkeää. Tästä syystä vakausohjelmat voitaisiin käsitellä jäsenmaissa nykyistä laajapohjaisemmin. Suomen kannalta tämä merkitsisi sitä, että vakaus- ja kasvusopimusta koskeva valtioneuvoston selvitys annettaisiin eduskunnalle niin ajoissa, että eduskunnalla olisi tarvittaessa mahdollisuus ottaa asiaan kantaa ennen kuin Suomen vastaus toimitetaan EU:lle.

Vakaus- ja kasvusopimus ja sen noudattaminen euroalueella. Vakaus- ja kasvusopimuksen mukaan jäsenvaltiot pyrkivät keskipitkällä aikavälillä saavuttamaan sellaisen julkisen talouden rahoitusaseman, joka on lähellä tasapainoa tai

ylijäämäinen. Säädöksen tarkoituksena on varmistaa se, että suhdannevaihtelut eivät johda tilanteeseen, jossa syntyy uhka liiallisen alijäämän muodostumisesta. Samalla on pyritty varmistamaan myös se, että jäsenmaiden ajautuminen rahoitusvaikeuksiin estetään jo varhaisessa vaiheessa ja edellytykset julkisen talouden pitkän ajan kestävyydelle vahvistuvat. Julkisen talouden alijäämä ei saa ylittää kolmea prosenttia bruttokansantuotteesta.

Kahdeksan euroalueen maata saavutti julkisen talouden tasapainon vuoteen 2001 mennessä. Saksassa, Ranskassa, Italiassa ja Portugalissa tasapainotavoitetta ei sen sijaan ole saavutettu. Portugalin kohdalla ongelmana on ollut myös se, että julkisen talouden suuri alijäämä paljastui varsin myöhään eikä siihen ollut EU:n tasolla varauduttu.

Tavoitteena oli alunperin, että kaikki euroalueen maat saavuttaisivat tasapainon viimeistään vuonna 2004. Talouden heikon kasvun vuoksi euroryhmän valtiovarainministerit hyväksyivät kuitenkin lokakuussa 2002 uuden strategian alijäämämaiden julkisen talouden rahoitusaseman vakauttamiseksi. Strategian mukaan alijäämämaat sitoutuvat vuodesta 2003 alkaen vuosittain leikkaamaan alijäämiään määrällä, joka vastaa vähintään puolta prosenttia BKT:sta. Tällöin vakausta ja kasvusopimuksen mukainen tavoite voitaisiin saavuttaa vuoteen 2006 mennessä. Ranska on kuitenkin ilmoittanut, että se sitoutuu uuteen strategiaan vasta vuodesta 2004 alkaen.

Viimeaikaisen hitaan talouskehityksen ohella ongelmana on ollut erityisesti se, että julkisen talouden tervehdyttäminen ei onnistunut alijäämäisissä maissa edes korkeasuhdanteen aikana. Pankkivaltuuston kertomuksen mukaan Saksan, Ranskan, Italian ja Portugalin rakennealijäämät päinvastoin kasvoivat viime noususuhdanteen huipussa.

Komission tiedonanto budjettipolitiikan koordinaation vahvistamisesta. Euroopan unionin komissio on antanut budjettipolitiikan koordinaation vahvistamisesta tiedonannon (E 140/2002 vp), jossa käsitellään paljolti samoja

kysymyksiä kuin pankkivaltuuston kertomuksessa. Tiedonannossa on mm. selvitelty vakausta sopimuksen täytäntöönpanoon liittyvien ongelmien syitä ja esitetty neljän kohdan ohjelmaa, jonka tarkoituksena on vakausta ja kasvusopimuksen täytäntöönpanon tehostaminen.

Komission ehdotuksen mukaan julkisen talouden sääntöjen lisäksi tarvitaan vahvaa poliittista sitoutumista, talous- ja finanssipolitiikan arvioinnin parantamista, tehokkaampia korjausmenettelyjä sekä parempaa tiedottamista ja julkisuuden hyväksikäyttämistä. Komission tarkoituksena on myös esittää jäsenvaltioille yleisiä budjettipoliikkaa koskevia linjauksia, jotka jäsenvaltioiden olisi otettava huomioon laatiesaan vuosittaisia talousarvioitaan. Ohjelma on tarkoitettu hyväksyä ennen kevään Eurooppa-neuvostoa.

Valiokunta pitää komission linjauksia oikeansuuntaisina. Samalla kun budjettipolitiikan koordinaatiota pyritään vahvistamaan valiokunta korostaa kuitenkin sitä, että EU:n asettamista tavoitteista ja rajoituksista huolimatta finanssipolitiikka on edelleen kansallista politiikkaa ja kansallisen politiikan vastuulla.

Vakausta ja kasvusopimuksen merkitys ja toimivuus. Valiokunta yhtyy pankkivaltuuston näkemyksiin ja korostaa vakausta ja kasvusopimuksen merkitystä. Vakausta ja kasvusopimus on tarpeen riittävän julkisen talouden vakauden ja yhteisen rahapolitiikan uskottavuuden turvaamiseksi. On näin ollen koko euroalueen talouden kannalta tärkeää, että kansallisista sopimuksista pidetään kiinni. Se, että kaikki maat eivät ole noudattaneet tehtyjä sitoumuksia, ei valiokunnan mielestä heikennä sitä sopimuksen perustavoitetta, jolla pyritään estämään velkaantumista ja jäsenmaiden ajautumista rahoitusvaikeuksiin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kansallisiin vakausta ja kasvusopimuksiin sisältyy riittävä marginaali siltä varalta, että todellinen talouskehitys on ennakoitua heikompaa. On myös välttämätöntä, että sopimuksen tulkintaan ja soveltamiseen sisältyy riittävästi joustavuutta. Mikäli maan julkisen talouden tasapaino yllättäen hu-

nonee, on tärkeää, että maakohtaisella finanssi-politiikalla on riittävästi liikkumavaraa. Tilanne, jossa liian tiukka vakaus- ja kasvusopimus estää järkevän ja tarkoituksenmukaisen talouspolitiikan harjoittamisen, ei ole kenenkään kannalta toivottava.

Joustomekanismien käyttämisen on kuitenkin oltava harkittua ja poikkeuksellisiin ja yllättäviin tilanteisiin liittyvää. Pääsääntönä tulee olla, että jäsenvaltiot aikaansaavat taloudessa tarvittavaa liikkumavaraa harjoittamalla tervettä talouspolitiikkaa, jolloin myös automaattiset vakauttajat voivat toimia joustavasti.

Julkistaloutta koskevaa tilastointia on myös perusteltua parantaa ja nopeuttaa. Finanssipoliitiikan valvonta perustuu paljolti tilastotietoihin, jolloin niiden ajantasaisuuteen ja luotettavuuteen on tärkeää kiinnittää aiempaa enemmän huomiota.

Valiokunta viittaa vielä edellä mainittuun lausuntoonsa VaVL 55/2002 vp ja korostaa kansal-

listen parlamenttien kytkemistä vakaus- ja kasvusopimuksia koskevaan päätöksentekoon. Kuten myös pankkivaltuuston kertomuksessa on mainittu, kansallisten parlamenttien ja hallitusten tulisi keskustella perusteellisesti vakausohjelmien keskipitkän aikavälin tavoitteista sekä muustakin sisällöstä. Tämä olisi laajan poliittisen sitoutumisen kannalta tärkeää.

Vakaus- ja kasvusopimuksen toimivuutta ei ole vielä koeteltu todella vaikeassa taloudellisessa tilanteessa. Jotta sopimus silloinkin täyttäisi sille asetetut tavoitteet, on kaiken kaikkiaan tärkeää tehostaa sopimuksen täytäntöönpanoa ja toimivuutta.

Päätösehdotus

Valtiovarainvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että tämä mietintö lähetetään tiedoksi valtioneuvostolle ja eduskunnan pankkivaltuustolle.

Helsingissä 7 päivänä helmikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Maria Kaisa Aula /kesk
 vpj. Kari Rajamäki /sd
 jäs. Olavi Ala-Nissilä /kesk
 Pirjo-Riitta Antvuori /kok
 Seppo Kääriäinen /kesk
 Hanna Markkula-Kivisilta /kok
 Tuija Nurmi /kok
 Matti Saarinen /sd (osittain)
 Sakari Smeds /kd

Marja-Liisa Tykkyläinen /sd
 Kari Uotila /vas
 Jukka Vihriälä /kesk
 vjäs. Ulla Juurola /sd
 Kari Kantalainen /kok
 Hannes Manninen /kesk
 Pirkko Peltomo /sd
 Iivo Polvi /vas.

Valiokunnan sihteerinä jaostokäsittelyssä on toiminut

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko.